

מעין גנים

זמנים

הדלקת הנרות.....5:34
עלות השחר.....6:19
סוף זמן קרי"ש.....9:29
סוף זמן תפלה.....10:33
מוצש"ק.....7:00

הזמנים הם לפי אופק קרית יואל

ח' חשון תשע"ב לפ"ק

לך לך

גליון ד' | שנה ב'

יו"ל ע"י תלמידי ישיבה גדולה ד'סאטמאר קרית יואל - היכל שיעור ב' בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

בעזה"ש"ת

מעשה רב

תוצאה מאמירת דברי שקר

הרה"ק ר' רפאל מבערשיד ז"ל דיבר כל כך מענין שקר, עד שהשריש גם אצל ילדים את מדת האמת, עד שאם היו נכנסים לבית רטובים מגשם והיו שואלים אותם אם יורד גשם בחוץ, היו משיבים: "בזמן שהיינו אנחנו בחוץ היה גשם".

ועד כדי כך היה נזהר מלהוציא שקר מפיו, שפעם אחת אמר אחד מבני ביתו דבר שקר, והתענו הוא ובני ביתו, וישב עליו שבעה כמו מי שהמיר דתו.

פעם אחת ישבו שלשה ילדים ודיברו ביניהם שהרה"ק רבי רפאל אומר שאסור לשקר, ושאל אחד: הלא אברהם אבינו אמר (בראשית י"ב, י"ט) "אחותי היא"? והשיב לו אחר: הרי בשביל זה יצא ממנו ישמעאל. שאל אחר: הלא יצחק גם כן אמר (בראשית כ"ו, ז') "אחותי היא"? והשיב גם כן: הרי יצא ממנו עשו. שאל השלישי הרי יעקב אבינו גם כן אמר (בראשית כ"ז, י"ט) "אנכי עשו בכוריד"? השיב לו אחד: הרי הוא לא הכיר את הזקן רבי רפאל, ואילו היה מכירו לא היה אומר כך.

(סיפורי מרן הרמ"ה מסלונים)

רמז להם

שמעתי כי כמה זמנים לפני פטירת הרה"ק ר' צבי אלימלך זי"ע בעל בני יששכר אמר תורה הרבה על פסוק (בראשית ט"ו, ט"ז) "תקבר בשיבה טובה" הנאמר לאברהם אבינו ע"ה, והיה לפלא בעיני השומעים. ואחר כך כשנפטר בירח טבת הבינו כי זאת רמז להם, כי "טבת" נוטריקון תקבר בשיבה טובה, אשר גם אברהם אבינו ע"ה נפטר בירח טבת כמוכא בספר קרניים הקדוש.

(עשר צחצחות מערכת ח-ט"ו)

ואברהם ואגדלה שמך והיה ברכה

דכירנא כי פע"א בחג הסוכות ביום א', פתח אדמו"ר הרה"ק ר' צבי הירש מרימנוב זי"ע את פיו הקדוש ואמר קרא זה כנ"ל, ואח"כ אמר: הנה רש"י פי' ע"ז: עד עכשיו היה הברכות בידי וגו', עתה תברך לאשר תחפון. אבל בפסוק משמע לשון ציווי, שהקב"ה צוה לאברהם שיהיה הוא המברך לישראל. וכן הדבר נוקב והולך בכל דור, שהעדיק עמוס לברך את ישראל הקרובים והרחוקים. ובעיני זולגות דמעות הוסיף ואמר: "ועתה הנני המברך כל היום, והעומם עלי טרדות בני ישראל, ומה בצע לנפשי, ומתי אעשה אנכי לביתי, כיון שאני מוטרד כל היום לברך את ישראל באהבה, ומה יגיע בזה טובה גם אלי". ושהה מעט תפוש ברעיונות, וגמר אומר: אך הנה בפסוק שלאחריו כתיב וילך אברהם כאשר דבר אליו ה', כלומר השליך על ה' יתנו, ועשה רצונו ית'. לברך את ישראל המצפים לברכתו, ובה יתקן את נפשו ורחו ונשמתו, לבעבור כי כך רצונו ית', וכך גורה חכמתו, מצוים גם אנחנו שלא לשנות תפקודו, עכלה"ק.

להנאתך ולטובתך...

שני אחים שירשו מאביהם אדמה שצריכה לעבדה, וחלקו אותה לשנים ולא היה להם דבר זולתה והיה האחד מהם דעתן וזוריו, והשני הפכו. הדעתן ראה כי עסקו באדמתו בלבד ימנע אותו מעסקו בפרנסתו ומהגויע אל טרפו, והשתכר עצמו לעבוד באדמת אחרים כדי שיהיה נשכר מעמלו יום יום לטרף ביתו וכשהיה נפטר מן העבודה לערב היה עושה באדמתו שעה אחת בהשתדלות והריצות רב וכשהיה נותר לו משכירות ימים כדי מזון יום אחד על מזונותיו או יותר, היה מניח מלעשות בשל אחרים כיום ההוא והיה עושה בשל בתכלית השתדלותו והריצותו ולא מר לעשות כן עד שנגמר עבודת אדמתו כהוגן, ובהגויע עת פירותיה וזמן תבואתה קבצם ואספם והתפרנס בהם בשנה השנית ולא היה מצטרך עוד להשתכר לאחרים והיה עובד אדמתו כרצונו והולך ומוסיף בה איננות עד שהיתה תבואתה מספקת לו לפרנסה והותירה לו מה שהוסיף בו אדמה ע"ע אדמתו.

והא"ח הכסיל כיון שידע שעבודתו באדמתו תמנעהו מהתעסק בענין מזונותיו עזבה לגמרי והיה משתכר לבני אדם בעבודת אדמה ולוקח שכרו ומתפרנס ממנו ולא היה מותר כלום וכשהיה נשאר בידו מזון יום אחד היה משים אותו יום מנוחה בטלה ושעשועי ולא היה חושב בענין אדמתו, והעתות אשר היה נפטר מן העבודה בימי עבודתו היה הולך בהם אל המרחץ וכדומה, ונשאר אדמתו שממה לא הצמיחה דבר ותעל כולח קמשונים ונהרס גדרה כמו פניה הרולים ונשא השטפון את אילניה כמו שאמר החכם (משלי כ"ד, כ"ה-כ"א) על שדה איש עצל עברתי ועל כרם אדם חסר לב והנה עלה כולו קמשונים כמו פני הרולים וגדר אבנים נהרסה וגו'.

והנמשל מובן מאליי כי כל מה שאדם עושה בשל בעניני עולם הזה וצרכי גופו יהיה דומה בעיניו כאילו הוא נשכר בשדות של אחרים כי זה לא שלו הוא, כי עיקר האדם הוא הנשמה שבקרב כשעוסק בתורה ובמצוות ועבודת ה' הוא כאילו עוסק בשדה שלו שעושה אותה יפה ונאה בכל מיני השתדלות והריצות ולא יעצור אותו הגשם והשלג ולא חושך אפילה, ובוקר השכם לעבודתה ואין ממתין עד שיצא השמש על הארץ כדרך שאר פועלים הנשכרים לעבודת אחרים שאינם יוצאים לעבודתם כי אם אחר זריחת השמש והוא משכים בבוקר בבוקר כי שלו הוא ועושה הכל בכל מיני יפויים והתאמצות בירזו אחר זירזו כדי שיהיה שדהו נעשה יפה מאוד מאוד וכה יעשה עסק התורה ומצוות ה', אבל בעיני עולם הזה ירפה ידו בעשותו ולא יעשה כי אם מצד ההכרח גדול לפרנסתו ותיכף כשישיג פרנסתו יום ביומו יניח את של אחרים ויעבוד בשל בתורה ומצוות.

ובזה ביאר הבאמ"ח הכתוב ויאמר ה' אל אברהם לך לך, כלומר שהליכתך במצות ה' תהיה לך פירוש שלך יהיה, שתדע אשר אין לך בעולם כי אם זה עסקי התורה והמצוות ועל כן תעשינה כאדם העושה בשל באמת ובזריות ובתמימות ובאהבה וחשק נפלא, ותמיד תראה העיקר לעסקו בעבודה שלך הוא עבודת הנשמה לעבדה ולשמרה ולתקן שורשה בשמי מעלה כי רק זה שלך הוא, וכן עניני גופך לא יהיה רק כסרים העובד בשל אחרים שעושהו רק בעת הכרח הגדול ומקצר בה כאשר יוכל, וזהו שפירשי להנאתך ולטובתך שכל ימך אשר אתה חי על האדמה תראה לעסקו בשלך, הוא שורש נשמתך הקדושה להצמיחה ולגמול בה כל עץ המה המצוות ומעשים טובים אשר בעשות האדם מצוה ממצוות התורה, נצמח מזה תענוג נפלא במקום שורשו בארץ החיים גן עדן העליון אשר שם תתענן נשמתו בעונג עצום כדמיון תענוג פרי אילן הנחמדים הנפלאים וטובים למאוד וליהנות מזיו יקר הדר תפארתו בשמחה ונחת.

הגליון הזה נתנדב ע"י הרבני הנגיד מוה"ר פנחס שפירא הי"ו

לרגל אירוסיתו בתו עב"ג הבה"ח מרדכי יאקאבאוויטש נ"ו ממצוייני תלמידי ישיבה"ק

ממעין התמרים

ליקוטי דברי תורה מרבוה"ק עצי התמרים

מדור זה נתגבר בשבוע זו ע"י מוה"ר דוד יודנה בן מוה"ר אברהם שלמה ע"ה
נתגבר ע"י משפחתו החשובה

ותקרא שם ה' הדבר אליה אתה אל ראי
כי אמרה הגם הלום ראיתי אחרי רואי.
קשה מה ניתנת טעם הוא זה שדייקא
בשביל זה קראתו בן.

וי"ל עפ"י הגמרא בגיטין (דף ס"ז) דרש אין
לו צל גמור. והביאו שם התוס' את הגמרא
(מגילה ג.) דאסור ליתן שלום לחבירו
בשרה שמא שר הוא. והכא שמארה הנר,
אתה אל ראי, לכאורה מהיכן ידעה זאת,
ודלמא שר הוא. ונראה שראתה אצלו
צל גמור, ומהו הוכיחה שהוא מלאך. וזה
שאר הכתוב, ותקרא שמו אתה אל ראי,
והראיה שאמנם מלאך הוא, כי הגם הלום
ראיתי אחרי רואי, פ"י שאחרי זה שנראה
ונתגלה לי, עדיין ראיתיו, והיינו צל שלו,
ומזה מוכח שהוא מלאך.

(ישמח משה)

במה אידע כי אירשנה.

ויש ב' פירושים על זה, הא' ששאל
להקב"ה אות במה אדע כי אירשנה, וד"א
שלא שאל אות אלא אמר לפניו, רבש"ע
הודיעני באיזה זכות ותיקונו בה, אמר לו
הקב"ה בוכות הקרבנות.

הנה על שני הפירושים קשה, על פירוש
הראשון שאל מהקב"ה אות בוודאי קשה
מאוד לצייר זאת שאמרי' לא האמין
בהבטחת הש"ת ושאל עליו אות, וגם מה
הוא האות שנתן לו הקב"ה על זה במה
שלקח את הקרבנות, היכן מרומנו בזה אות
על ירושת הארץ. ועל פ"י השניה קשה,
דלשון במה אדע אינו משמע כן, וגם במה
שהשיב לו הקב"ה בוכות הקרבנות, למה
הוצרך ליקח שלשה מכל מיני הקרבנות,
אפילו חמאת יחיד למה הוצרך לכל
זה. אלא אפ"ל שאמרי' לא שאל אות
מהקב"ה, אלא ביקש מהקב"ה שיתן אות
שידעו אימת הוא הומן האמיתי להישועה
מפני שאפשר למעות בזה כניח. וז"ל
במה אידע כי אירשנה, שבמה יכולין
לדע שמותר לירש את הארץ שכבר
הוא הומן, וע"ז השיב לו הקב"ה, קחה
לי עגלה משולשת וכו', כל מיני חמאות
אפילו חמאת יחיד ששייכו כל ישראל
על כל החמאים וכמו שמבואר ברמב"ם,
שבביאת המשיח יעשו כל ישראל תשובה
ויבואו את כל הקרבנות. וז"ש הקב"ה קחה
לי עגלה משולשת וכו', ששביבואו את
כל מיני הקרבנות ויעשו תשובה אז ידעו
שהוא הומן האמיתי להישועה שלימה.

(דברי ואל)

ויאמר ה' אל אברם לך לך מארצך.

איתא במדרש רבה (פ"ט ס"ט) אמר
רבי לוי, שתי פעמים כתיב לך לך, ואין
אנו יודעים אי זו חביבה אם השניה אם
הראשונה, ממה דכתיב אל ארץ המוריה,
היו השניה חביבה מן הראשונה. וצריך
ביאור הא"ך מוכח מאומרו אל ארץ המוריה
שהשניה חביבה מן הראשונה. וי"ל על

פי מה שכתב בכל יקר (פ' וירא) בטעם
הדבר שנקרא מקום המקדש ארץ המוריה,
כי באמת שם המקום הוא מור, כנאמר
(שיר השירים ד, ו) אלך לי אל הר המור,
אלא שניתוסף עליו י"ה, שהוא גימטריא
ט"ז, רמז על ביהמ"ק שבינה בו אחר ט"ז
דורות מאברהם אבינו עד שלמה המלך,
עכ"ל. וזהו כוונת המדרש ממה דכתיב
אל ארץ המוריה, ומתחת חיוני שהבטחתי
הקב"ה שיזכה לבנים ובני בנים ההולכים
בתורת ה', כנרמז בט"ז דורות מאברהם
ועד שלמה, ובהיות בן היה מקום שימנע
עצמו מלעקור את יצחק בנו על גבי המזבח,
כדי שלא יתבטל ממנו המשכת הדורות,
ועכ"ז ר"ן כצבי לעשות רצון אביו שבשמים
בעקדת יצחק, הו' אומר שהשניה חביבה
מן הראשונה.

(ברך משה)

ויאמר ה' אל אברם לך לך מארצך
וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר
אראך, ואעשך לגוי גדול וגו'.
פירש"י ואעשך לגוי גדול, זה שאומרים
אלוהי אברהם, וצריך ביאור השיבות.

ונראה בהקדם מה שכתב בעבודת ישראל
בפרשתו על דברי רש"י (בראשית י, ה)
שמקורם היה שמו אברם אב לארם, ועתה
הוא אב להמון, ור"ש של אברהם לא זו
ממקומה, שא"פ יו"ד של שרה נתרעמה
עד שניתוספה ליהושע על שמו, ע"כ.
וקשה אם כן יגרע גם כן הרי"ש מאברהם
ויוסיפו אחר כך בשם צדיק אחר כמו
היו"ד של שרה, והדבר נפלא מלהבין
דמאי שנא. אך ביאור הדבר על פי דברי
האר"י ז"ל (ליקוטי תורה פ' ו) שכתב בפסוק
(בראשית יד, י"ב) ואת לוט ואת ר'כושו בין
אחי אברם ראשי תיבות רבא, שהיה
נשמת רבא בלוט ונשבה אצל המלכים, עד
שהשיבו אברהם, ע"ש. אם כן יש לומר
שכיון שהשיבו אברהם ופדה יקר מוולל,
לכן נכלל נשמת רבא באברהם בג' אותיות
ראשונות משמו אברהם, ולכן הרי"ש לא
זוה ממקומה עכד"ק.

והנה כתב ביושב אהלים (פ' בשלח) בשם
המפרשים, שאברהם אבינו קנה ארץ
ישראל בהבטה כדון הפקר, והיינו דכתיב
(בראשית י"ג, ט"ז) כי את כל הארץ אשר
אתה רואה לך אתננה, עכ"ל. ובמסכת
בבא מציעא (דף ק"ח) ס"ל לרבא בהבטה
בהפקר קונה. וזהו ביאור הכתוב ויאמר ה'
אל אברם לך לך מארצך וגו' אל הארץ
אשר אראך, היינו שתקנה לה בראיה
והבטה בעלמא, והטעם ואעשך לגוי
גדול ופירש"י זה שאומרים אלוהי אברהם,
שהרי"ש לא נעקר ממקומו להורות על
שיטת רבא, ואם כן הבטה בהפקר קונה,
ושפיר יקנה אברהם את הארץ על ידי
ראיתו.

(כ"ק מרן רבינו שלומיאל)

ממעין הפרשה

ליקוטי דברי תורה על פרשת השבוע

מדור זה נתגבר בשבוע זו ע"י מוה"ר ירמיה ווייס ה"ר
לע"נ אביו הרה"ח ר' ישראל דוד בן מוה"ר אהרן צבי ע"ה

ואברהם ואגדלה שמך.
פירש רש"י ואגדלה שמך זה
שאוברים אלקי יעקב. י"ל עפ"י"מ
דאיתא בגמרא (ברכות י"ג) הקורא
לאברהם אבינו "אברם" עובר על
עשה אבל הקורא ליעקב בשם יעקב
ולא "ישראל" אינו עובר. ולכאורה
קשה מה ההבדל בין זה לזה. אלא
י"ל דאברהם יצחק ויעקב מכילים
ביחד שלש עשרה אותיות, כמנין
"אחד", ללמדך כי האבות הכריזו על
אחדותו יתברך בעולם. גם שמות
האמהות "שרה רבקה רחל לאה"
הנן שלש עשרה אותיות מאותו
טעם. וביחד עולה מנינים לעשרים
ושש כמנין שם הוי"ה. ואילו היה
חיוב לקרא ליעקב בשם "ישראל"
הרי עולה היה מספר האותיות של
שמות האבות משלש עשרה לארבע
עשרה ולפי זה לא היה מנינם כמנין
אחד"ה והוי"ה. משום כך נשאר שמו
"יעקב" ולא "ישראל". והשתא נבוא
אל הביאור דמנין זה נכון מתוך
שניתוסף "ה"א" לשם אברהם ששמו
נתגדל באות אחת. אבל אלו נשאר
שמו "אברם" ללא תוספת, הרי שכדי
להשלים את המנין היה צורך לקרא
ליעקב "ישראל" כדי להשלים את
האות החסרה למנין. וזהו ביאור
הכתוב "ואגדלה שמך" בתוספות
אות "ה" שאומרים אלקי יעקב"
שעל ידי הגדלת שם אברהם באות
נוספת, הן הנמנע הוא לכנות את
יעקב, ישראל, ונשאר שמו יעקב.

(הנה"ק מהר"ש מאוסטרופול ז"ע)

לך לך מארצך וכו' ואעשך לגוי גדול.
פירש"י כאן אי אתה זוכה לבנים וכו'.
נ"ל לתת טעם למה לא זכה לבנים
עד עת זקנותו וכן כל האבות. וי"ל
שאם יהיו לו בנים ישגיח על בניו
ולא ילמד עם אחרים כ"כ, ואם ילמד
עם אחרים, לא אפשר להשגיח על
בניו כ"כ, כמו שאמרו ז"ל גבי שמואל
מפני שהתעסק בצרכי צבור לא
הלכו בניו בדרכיו, וכן מצינו בבני
משה, לכן כבש ה' מעיינים עד לעת
זקנותם שכבר העמידו תלמידים
ולמדו לאחרים כל הצורך, כמ"ש ז"ל
על האבות שיושבים בישיבה היו
[יזמא כח:], ושוב נתן להם בנים וזה
עלתה בידם.

(כתב סופר)

ואעשך לגוי גדול ואברכך
ואגדלה שמך והיה ברכה.
כוונת הדברים כי אנשי אור כשדים
עובדי עבודה זרה במינים רבים

חלוקים, יש שהיו עובדים מין
אחד ממיני עבודה זרה כגון מולך,
והיו חכמיהם מפרסמים באומתם
שכל הנותן מזרעו למולך יצליח
זרעו הנשאר לו ויהיה לגוי גדול,
ויש עובדין מין אחר וחושבין שבו
יצליחו בממונם, ויש שהיו עובדים
מין אחר וחושבין שבו יגדל שמן
ויתפרסם בעולם, ויש עובדים מין
אחר וחושבין שבו יהיה העובד
עצם ברכה להפיק כל רצונו עד
שכל המתקרבים אליו יתברכו
מברכתו, ולכן הזכיר לו ה' יתברך
כנגד כל המינים האלו, ואעשך לגוי
גדול ואברכך ואגדלה שמך והיה
ברכה, מפני שכל הכוחות כולן שהן
מיני עבודה זרה אין בידם להוסיף
ולגרוע אלא כפי מה שנמסר להם
בפקודתם, וכל שכן שאין להם כח
לעשות דבר והפכו, שהרי כוכב
מאדים גם כי יעמוד לימין האדם
ויהיה בעוזריו אין כח בידו לעזור
ולא להועיל כי אם בפורענות ובודרכי
ההיזק לא בדרכי הטובה, וכן זולתם,
משאר כוחות המטיבים או מריעים,
אין בהם כח להועיל אלא כפי מה
שנמסר להם בלבד, יהיה טוב או
רע אין להם כח לעשות הפכו, ולכן
הוסיף כאן ואברכה מברכך ומקללך
אאור, כי הוא דבר והפכו, אין כח זה
ביד הכוחות כולן כי אם ביד הכח
הקדמון העליון, חלק יעקב יוצר
הכל הוא, ממנו יבוא הרע והטוב,
כענין שאמר הנביא (ישעיה מה, ז) אני
ה' עושה כל אלה.

(רבינו בחיי)

ואברם כבד מאוד במקנה בכסף ובזהב
וילך למסעיו.

אפשר לומר דרך רמז, כי מגיד
הכתוב צדקת אברהם אבינו, כי כל
עניני העולם הזה היו עליו לטוהר,
ובהיותו משוטט דעתו בידיעת
האלקות וחכמת התורה, היה כל
קנין עולם הזה הגופני נבזה בעיניו
נמאס. וזה שאמר כבד מאוד במקנה
בכסף ובזהב, שלא היו אצלו דבר
חביב כלל, ואדרבא כבד ממנו וקץ
בהם. וילך למסעיו שהסיע עצמו
מהם ואסח דעתו, שנתבונן אברהם
אבינו ע"ה בעצמו להסיח דעתו מכל
עניני הבלי עולם הזה.

(פני דוד להחיד"א זצ"ל)

ממעין החכמה

מדור זה נתגבש ע"י מוה"ר יהזקאל וויינבארטן הי"ו
לרגל נישואי בתו עב"ג הבה"ח משה אלי' ליכטענשטיין הי"ו ממעוניני תלמידי ישיבה"ק

לך וגו' (יא, א).

ברש"י הק' להנאתך ולטובתך.

ופליאה על אזהרת הנאתך שנראה כאילו נצטווה
אברהם לעבוד ע"מ לקבל פרס.

רק י"ל הפי' שמי שצריך לרצותו שילך להנאתו ויהנה
מעוה"ז כי מצד עצמו מופשט היא לגמרי ואינו חפץ
בהנאתו, גם הנאתו היא לשם שמים.

(חידושי הר"ם)

ואברכה מברכך ומקללך ואור וגברך בך כל משפחות
האדמה (יב, ג).

דרכו של בעל השפת אמת זי"ע הי' להבחין בניו
הקטנים מה שלמדו אצל המלמד במשך השבוע
בחדר.

פעם בפרשת לך שאלו איזה מבניו, כתיב ואברכה
מברכך וגו' בך כל משפחות האדמה, אם כל
המשפחות נברכו באברהם מי הי' מן המקללים?
השיבו אביו זצ"ל, למה הדבר דומה לאיש כפרי בלי
השגות גבוהות שמקלל את החסידים, ואעפ"כ רוצה
שיהיה בניו כחסידים...

(שיח שרפי קודש)

וילך אתו לוט ואברם בן חמש שנים ושבעים שנה (יב, ד).

יש להסביר בדרך צחות הטעם דלכאורה קשה על
לוט שלא נהג את עצמו בדרכי החסידות ולא רצה
לילך בדרך שעבד אברהם אבינו את בוראו, ולמפני
מה הלך אחר אברהם בכל מקום שהלך?

רק האמת הפסוק בעצמו מפרשו "ואברם בן חמש
שנים ושבעים שנה" אברהם אבינו היה איש זקן בלי
בנים ועוד ימים אחדים וא"א מת וירש לוט את כל
רכושו...

(ספרים)

ויהי רעב בארץ וגו' וירד אברם מצרימה (יב, י).

כי אם פורץ רעב בארץ, את מי יאשימו? היהודי כמובן
לפיכך עקר מיד מן הארץ.

(אברבנאל)

ברע מלך סדום (יד, ב).

הגאון ר' יהונתן אייבשיץ זצ"ל כשהיה ילד קטן כבר
היה ידוע לעילוי ומוח נפלא, פעם שאל אותו המלמד
שלמד אצלו, מה היה שמו של מלך סדום? אמר
לו הילד הלא כתיב בפסוק "ברע מלך סדום, שאל
המלמד שוב, והלא כתיב בפירוש בנוסח פיטום
הקטורת "מלח (מלך) סדומית "ברע"?

אין, ענה לו הגאון, כשהפך השי"ת מדינת סדום, הפך
עמו גם המלך שלו ונתהפך מ"ברע" נעשה "רבע"...

ומלכי צדק מלך שלם הוציא לחם ויין והוא כהן לאל
עליון (יד, ח).

בזמן שקבלו את רביה"ק זי"ע לרב העדה בירושלים

- אז ביום שושן פורים, ערך רביה"ק את שולחנו
הטהור, ובאמצע עריכת השולחן עמד על השולחן
אחד מזקני חסידי ירושלים, ואמר: מהיכן יש רמז מן
התורה שרביה"ק זי"ע צריך להיות הרב בירושלים
עיה"ק?

ותיכף תירץ דכתיב בפרשתנו "ומלכי צדק מלך
שלם" מי ראוי להיות מלך ישראל לשמש לרב העיר
ירושלים "הוציא" אוציא את זה מ"לחם ויין" - בלחם
כתיב ולחם ליבב אנוש יסעד ר"ת "יואל" - ובין
כתיב ויין יישמח ליבב אנוש גם כן ר"ת "יואל".

ואמר על זה רביה"ק זי"ע דער ארץ ישראל יגער זאגט
גוט...

(חידושי תורה)

ויאמר מלך סדום אל אברם תן לי הנפש ורכוש קח לך
(יד, כא).

הרה"ק ר' מאיר'ל מפרימישלאן זצ"ל סירב פעם
לקבל פדיון מאיש מסוים שבא אליו לקבל ברכתו
ואמר לו בדרך צחות:

פעם היה מלך גדול על מדינה ששמו "סדום" ולא היה
לו בנים, המלך היה נוסע בכל פעם לרבי שם בן נח,
ובכל פעם נתן לו פדיונות מסכומים הגונים ולא הועיל,
באחד הימים שמע משרי המלוכה שקם רבי חדש,
אברם בן תרח, ועושה מופתים גדולים, מיד הלך לרבו
שם, להתייעץ עמו אם ליסע להרבי החדש, השיב לו
רבו, כעת אין אני מכיר אותו מפני שהלך למלחמה,
כשיחזור מהמלחמה אני יעשה אותו סעודת ערב
ואדבר עמו, ואדע מה טובו ומה מוהותו, וכן היה.

כשחזר מלך סדום לרבו אמר לו שם: לך אליו כי הוא
אש להבה, "ויאמר מלך סדום אל אברם: תן לי הנפש
והרכוש קח לך", היינו תן לי בן, ואני אתן לך פדיון
גדול "ויאמר אברם וגו' הרמותי ידי אל ה' וגו' אם
מחוט ועד וגו' ולא תאמר אני העשרתי את אברם",
כי לעצמי אין אני רוצה ליקח מאומה "רק אשר אכלו
הנערים וחלק האנשים אשר הלכו אתי" היינו הגבאים
והמשמשים בני ביתי, "הם" בודאי "יקחו חלקם".

(פנים מאירים)

הם יקחו חלקם (יד, כא).

בשנות מלחמת העולם הראשון, בהיות החפץ חיים
זצ"ל עם ישיבתו בעיר נדחת, ראה הח"ח ז"ל כי
הישיבה חייבת סכום של קרוב למאה אלף רובל לבעלי
החובות, שוב לא רצה הח"ח ז"ל ללוות יותר, ויעץ את
התלמידים שילכו לעיירות שבסביבה ושם יקבעו
מושבים בפרנסה מובטחת, וילמדו שם בחבורות
קטנות, באומרו, לא חשקה נפשי לקיים מצות לימוד
התורה על חשבון העשירים, ואמר שמצינו זאת אצל
אברהם אבינו ע"ה, שלעצמו אמר "אם מחוט וגו' ואם
אקח מכל אשר לך", אבל מה שהנוגע לאחרים ל"חלק
האנשים" וגו' בוודאי דרש "הם יקחו חלקם", שכן

להחמיר רשאי אדם רק לעצמו, אבל לא לאחרים...

(מפני השמועה)

אנכי מגן לך (טו, א).

אמר הרה"ק ר' מרדכי מנאדבורנא זי"ע בדרך הלצה,
אברהם אבינו ע"ה קיים הכנסת אורחים כהוגן, ובודאי
אכל עם כל האורחים הבאים לביתו כדי שלא יתבייש
האוכל, ע"כ הבטיחו לו הקב"ה "ואנכי מגן לך" שאתן
לך "מאגין" טוב לאכול כל כך הרבה, כי שומר מצוה
לא ידע דבר רע.

(מאמר מרדכי)

וספור הכוכבים כה יהיה זרעך (טו, ח).

אי אפשר לספור הכוכבים לא מחמת ריבויים שהם
כל כך, אלא מחמת תנועתם וריבוי הגוונים שלהם
ומדוהיהם אף ישראל כך.

(המניח מדובנא)

והאמין בה' ויחשבה לו צדקה (טו, ט).

האמונה שהיה לאברהם אבינו לא חשב בכלל שבא
מכוחו שהכיר את בוראו, אלא ידע שהיא אך ורק
מהשי"ת שעשה עצמו צדקה, וזה פי' "ויחשבה לו
צדקה" אברהם אבינו חשב לצדקה על "והאמין בה'",
מה שנתן בלבו להאמין בו.

(עמוד האמת)

מפני שרי גברתי אנכי בורחת (טו, ח).

בבעלי גאוה כתיב כי אין אני והוא יכולין לדור, וזה
אמר הכתוב "מפני שרי גברתי" אם האדם עושה
עצמו כשר וגביר, "אנכי בורחת" הקב"ה בורח ממנו,
שאינו יכול לדור עם אדם כזה....

(דברי ישראל)

כי שרה שמה (יז, טו).

כשעלה הרה"ק ר' העשיל מקראקא זצוק"ל (בעל חנוכה
התורה) לאב"ד בעיר הגדולה קראקא, ואנשי העיר היו
מכנים את אשתו בשם "הרבנית", כנהוג, פעם שאל
אותה ר' העשיל ז"ל בבדיחותא, בשלמא אני שעמלתי
ולמדתי תורה קוראים לי רבי, אבל במה זכתה אשתי
לשם?

ענתה היא בחכמה, מציעו בתורה שאצל אברהם אבינו
כתיב "לא יקרא עוד שמך אברם כי אברהם יהיה
שמך" ואילו אצל שרה כתיב "לא תקרא את שמה
שרי כי שרה שמה", למה אצל אברהם נאמר שיקראו
אותו אברהם, ואצל שרה "כי שרה שמה" כבר.

אלא למדנו שמאחר ששמו אברהם מפני שנעשה
"אב המון גוים" בעל כרחו שם אשתו כמותו...

(לשון צדיק)

הילולא דצדיקא

הרה"ק ר' מנחם נחום ב"ר צבי מטשערנאביל זיעוועכ"א - י"א חשוון תקנ"ח לפ"ק

מדור זה נתנדב ע"י הרה"ג ר' אהרן מאלק שליט"א - אב"ד סאמבור

לע"נ חמיו הרה"ח המפורסם מוה"ר יוסף סאקס ז"ל - היארצייט חל ביום ט' חשוון

צור קודש מחצבתו

רבינו נולד בשנת ת"צ בעיר קטנה בשם נארינסק ששכנה בוואהלין, לאביו רבי צבי בנו של רבי נחום גאון נכדו של רבי אדם בעל שם, כשהי' רבינו צעיר לימים נתייתם מאביו ונתגדל בבית דודו ר' נחום (שנולד מיד אחר התלקות אביו ר' נחום גאון ה"ל ונקרא על שמו).

במעליו יתנכר נער

משחר נעוריו נכרו בו ברבינו כשרונות מופלגים, שאר רוח וכוחות רוחניים, נראה היה עליו כבר אז כי לגדולות נוצר ועתיד הוא לאיתעביד לאילנא רברבי, מסופר כי ר' נחום הי' עוסק בכתבי זקנא ר' אדם בעל שם ביחד עם הרה"ק ר' לייב מאוסטרא ז"ע בעמח"ס אור הגנוז, ופעם נתקשו באחד מדבריו ולא יכלו להמשיך הלאה בלימודם, והמתיקו סוד ביניהם כדת מה לעשות, והסכימו ביניהם שישביעו בשמות הקדושים את שר התורה שיבא מן השמים ויגלה להם, וכן היה שעשו מה שעשו עד שבא שר התורה בסערה מן השמים, והיה קאים חד כרעא ארעא וחד כרעא ארקיע, והיה מרעיש עליהן ואמר להם, טיפות סרוחות איך הרהבתם עוז בנפשיכם לטרוד אותי ממקומי, ולולא ששמעתי כרוז בריקיע הזהרו ברבי נחום ובתורתו החרבתי את העולם, וחברו ר' לייב מאוסטרא נסוג אחור מפני פחד ואימה, ור' נחום לא נסוג אחור ולא פחד והשיב תורה היא וללמוד אני צריך, ואמר להם שר התורה בניחותא, בני אל חי ספרו נא לי מה שקשה לכם ואומר לכם הפירוש, ורבינו היה אז בשעת מעשה נער בן שש או בן שבע, ושכב אצל התנור בבית.

דודו ר' נחום וראה ושמע כל זה ולא פחד כלל. דודו ר' נחום שעמד על טיבו, עמד ושלחו לאחת הישיבות החשובות שבליטא למען יתעלה שם בתורה ויראת שמים ויוצאי מן הכח אל הפועל את הכוחות המיוחדים אשר היו גנוזים בו, ואכן רבינו עמל ביישיבה עמל רב בתורה ובעבודת ה' עד שהוכר כמובחר בשתלמידי הישיבה.

האיש מקדש

באחד מן הימים נזדמנו לאותה ישיבה שני יהודים, אחד מהם שלא היה לו ירוס אבות ואף לא ירוס עצמו אלא שהצליח במסחרו ונתעשר, ואחד לא עשיר אך תלמיד חכם ומיוחס גדול, שניהם באו לבקש חתנים לבנותיהם שהגיעו לפרקן, ושניהם נתנו עיניהם ברבינו, דודו ואפטרופסו היה דעתו נוחא להתחתן עם הסוחר העשיר.

אבל רבינו רוח אחרת היתה עמו, ואמר לדודו: בתורתנו הק' מסופר על יהודה שלקח לו לאשה בת איש כנעני, ומפרש רש"י כנעני תגרא (סוחר), לכאורה תמוה הענין משום מה צריכה התורה לספר לנו על יהודה שלקח לאשה בתו של סוחר, ואולם לפי דעתי ישנה כוונה מיוחדת בסיפר זה ליישב לנו שאלה אחרת, מדוע יהודה שהיה אחד מבחירי שבטי י-ה ואבי מלכות בית דוד, הוליד בנים שאינם מוהגנים כמו ער ואונן שלפי עדות הכתוב היו רעים בעיני ה'.

התשובה היא, שיהודה לא השתדל לקחת בת משפחה מיוחסת אלא לקח בת סוחר שהיה לו הון ורכוש, ומשום זה נולדו לו בנים כאלה, והרי ראייה לדבר שכאשר לקח אחרי כן את תמר אשר לפי המסורה היתה בתו של שם בן נח, הוליד

ממנה את פרץ, אבי משפחת בית דוד. לאחר ששמע דודו את דבריו הסכים להשתדך עם בתו של אותו תלמיד חכם אף שהיה עני, ואכן נשא רבינו אותה ה"ה הרבנית הצדיקת שרה ע"ה נכדת הגאון רבי נתן נטע שפירא זצ"ל אב"ד לובלין בעל מבוא השערות על שערי דורא (זקנו של המגלה עמוקות).

הרבנית היתה צדיקת מופלאה ביותר ורבינו העיד עלי' שהיא עשתה אותו לרבי.

לאחר נישואיו עסק רבינו בהרבצת תורה לעדרים עדרי צאן קדשים תינוקות של בית רבן, בימים ההם עלה ונתעלה מאוד בתורה ובעבודת ה' ונהג עצמו בפרישות מופלגת כשהוא מובדל כליל מכל עניי העולם הזה, ובאותה עת החל לעסוק גם בתורת הנסתר בכתבי הארז"ל ומחרח"ו, גם נהג באותם שנים בסיגופים ותעניות, והתענה בכל שני וחמישי וערך מדי לילה תקון חצות בבכ"י רבה.

עשה לך רב

בימים ההם הגיע אליו שמועה, כי זרחה שמשו של הבעל שם טוב הק' ודרך חדשה בעבודת ה' באה לעולם על ידו, הדרך החדשה מיד משך את לבו הטהורה, והוא נתמלא בתשוקה עזה לנסוע למעייבוזש בכדי להכיר את הבעש"ט, יש אומרים כי הבעש"ט בעצמו ראה את הנשמה הגדולה של רבינו ושלח אליו שלוחים לקרבו אצלו, עכ"פ באיזה אופן שיהי' שם רבינו לדרך את פעמיו, עד שהגיע למעייבוזש, ואכן הבעש"ט הק' קרבו קירבה רבה ונתן מהודו עליו מלא חפניו, מני אז דבק רבינו בהבעש"ט בעוז ונתקשר עמו בקשר של קיימא, והתחיל להתנהג את עצמו בכל דרכיו כדרכו של רבו הבעש"ט.

וכמים פנים אל פנים הראה הבעש"ט הק' לעומתו אותות חיבה ואהבה, ומרוב חיבתו אליו כינהו "מיינ ליטוואק".

משנסתלק הבעש"ט הק' לשמי רום הכניע רבינו את עצמו למלא מקומו וממשיך דרכו המגיד הגדול ממעוריש זיע"א כתלמיד לרב, ואף המגיד ממעוריש הראה לעומתו אותות אהבה וחיבה במלא חפניים.

העמיד תלמידים הרבה

באותה העת שלחו רבו המגיד הגדול להרחיק נדוד במרחבי הארץ לקרב לבבות בני ישראל לאביהם שבשמים ולהפיץ ביניהם דרכי החסידות, עד שהגיע רבינו לעיר טשערנאביל באוקריינה ונתמנה שם כמגיד מושרים, בה התגורר כל ימיו, אבל גם כשהתגורר שם המשיך לנסוע מעיר לעיר ומכפר לכפר להפיץ תורת החסידות בקרב הפשוטי עם, ובאותה עת התחילו להתקבץ סביבו חסידים ותלמידים לקבל ממנו דרך בעבודת ה', וביניהם היו בין בני עליה ובין פשוטי המון עם ולכל אחד ואחד היה רבינו משפיע דרך בעבודת ה' כ"א לפום דרגא דילי'.

מתיר אסורים

בעת נסיעותיו של רבינו עסק ג"כ בפדיון שבויים, פעם אסרו אותו בתפיסה, ובכל יום נתן רבינו רענדל להשומר שרישה לו

ללכת למקוה ולביהמ"ד, יום אחד אמר רבינו שאינו צריך כבר ליתן מעות להשומר כי היום יצא לחפשי בעזוהש"ת, והוסיף ששרה אמינו ע"ה היתה אצלו ושאל אותה רבינו מה חטא שנתחייב להיות אסור בבית אסורים, וענתה לו שבאם אחד עושה איזה מצוה מטעימין לו מן השמים שידע מה שהוא עושה, והיות שעוסק בפדיון שבויים רצו להטעימו טעם של זה המצוה, ומזה הבין שכבר יוצא לחפשי.

ספר מאור עינים

הי' לו לרבינו חסיד בעל מדריגה שהוא היה כותב חידושי תורתו, פעם נתן החסיד הנ"ל לרבינו כתבי חידושי תורה שכתב ממנו, והי' כרך גדול כמו מסכת מהש"ס, רבינו עבר על כל הכתבים, ואלו הדברי תורה שזכר עדיין שהוא אומרם לא נתן רשות להדפיס, ורק אלו הדברי תורה שלא זכר שאמרום - כי היה בבחינת שכינה מדברת מתוך גרונו - זאת נתן רשות להדפיס, ומזה נתהווה הספר הקדוש מאור עינים אשר הוא ספר יסוד לתורת החסידות, ועד להיום הזה עוסקים חסידים ואנשי מעשה בהספרה"ק הזה.

הרה"ק בעל יסוד העבודה מסלאנים זיע"א (היא"צ י"א חשוון) כשנתן לכתוב הספר "מאור עינים" צוה להכווץ שיהיה מאד שלא יחתוך מהספר אפילו חתיכה קטנה כל שהיא מרוב קדושתו.

צדיק גזר והקב"ה מקיים

פעם אמר רבינו אני כמו רוכל, יש לי למכור הכל בני חי' ומוזוני, ויכול אני לרפאות חולים וכו' אבל הכל בתנאי שתעבדו את השי"ת.

רבינו הי' הסנדק אצל נכדו הרה"ק רבי אהרן מטשערנאביל זיע"א, ובירך אותו "ער זאל דערלעבין משיח צדקנו" כשהגיע הרה"ק ר' אהרן לגבורות התחיל לחזור לימי נעוריו, והתחיל לצמוח לו שניינים חדשים, אז שלח ר' אהרן מנין על ציון של רבינו וצוה לומר שם בזה"ל: הסבא בירך אותי שאזכה לביאת משיח צדקני, הלא אמרו חז"ל האומר אי אפשי בתקנת חכמים כגון זו שומעין לו, אני מוותר על הברכה, ואכן נסתלק אחר זמן קצר.

אשכנתי דבי

רבינו אמר לפני פטירתו כי עד שבעה דורות מי שישע לבניו יהי' נחשב כמו שנוסעים אליו.

ביום י"א מרחשון שנת תקנ"ח לפ"ק כשהיה רבינו בן ס"ח שנים כמנין "חיים" עלה בסערה השמימה ומנו"כ בטשערנאביל צ"ו.

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

שפתותיו דובבות

ואגד"ה את שמך.

כי כתב הארי"ז ז"ל כי כל איש ישראל יש לו שם נקדושה היינו השם שקראו אצלו הוא נשמנו ומיותו ועוד יש לו שם אחר מחמת שהוא מעורב מנוב ורע יש לו שם שני מחלק רע לכן הרשעים אחרי מותם אינם יודעים את שם מחמת שלא הטיבו מעשיהם ועדיין קיים השם של הרע שלו לאפיקי הדקיק אחר שצטל שם הרע שלו ציטל שמו הרע ונכלל בשם טוב שלו וזהו ואגדלה את שמך שמך יתגדל שם הרע יחזור למוטב והיה צרכה כי אחר שחשבה כנ"ל אזי כל ההשפעות והברכות שיצאו לעולם הוא יהא הכל ממך כי תהיה ליגור להוריד השפע מעולם העליון וזהו והיה צרכה.

(מאור עינים בפרשתן)

~ רבותיו הקדושים ~

מורן הבעש"ט הק' זיע"א
הרה"ק הרבי ר' בער המגיד ממעוריש זיע"א

~ בניו הקדושים ~

הרה"ק ר' משה ז"ע (מ"ו בפראבטיש)
בתו הצדיקת מרת מלכה ע"ה
אשת הרה"ק ר' אברהם מקאריטש ז"ע
הרה"ק ר' מרדכי המגיד מטשערנאביל ז"ע

מלחמת גוג ומגוג

מדור זו נתגבש לע"נ הרה"ח ר' משה בן ר' אהרן ע"ה

המשך משבוע העבר

פיצול

ובראשית שנת תקע"ד, ביום הכיפורים קודם מוסף, אמר הגאון הקדוש רבי מנחם מנדל מרימנוב לתלמידיו הגאון הקדוש רבי נפתלי מרופשיץ בהיותו השליח-ציבור, שיכוון בתפילה שיצליח נפוליאון. אבל רבי נפתלי מרופשיץ לא הסכים להצלתו, וכשהתפלל לפני העמוד במקומות שהיה צריך לגנון – היה בוכה, ובמקומות שהיה צריך לבכות – היה מנגן. ובמציאות היום הקדוש התרעם הרבי מרימנוב מדוע רבי נפתלי הפך את כל הסדר היפה רצונו בזה, וסיים הרבי מרימנוב: "אין לי לעשות עוד כלל בעולם השפל, ומוכרח אני להסתלק!"

ורבי נפתלי היה היה מופת או להישאר שם מהקפדת רבו, ומיד אחרי היום הקדוש נסע ללובלין, כדי לפעול ההיפוך, ואמר לו הרבי מלובלין שאין זה דרכו. ויסע לקאנוניץ.

הכרעת הכף

כשנסע לקאנוניץ לשבת קודש פרשת יתרו, היה המגיד הקדוש מקאנוניץ בערב שבת קודש במקוה, והלך הגאון הקדוש רבי נפתלי ושכב על מיטתו. וכשבא המגיד מהמקוה, ורצה לשכב על מיטתו, לא הניחו עד שהיה מוכרח להבטיח לו למלאות את מבוקשו. ובליל שבת קודש, בהגיע המגיד ל"מזמור שיר ליום השבת" אמר כך: "הנה אומרים שהצרפתים עברו ממסקיה בערוינא, ואנחנו אומרים במזמור הנ"ל: להישמרם עדי עד, ואתה מרום לעולם ה". ולמחרת, בקריאת התורה בפרשת יתרו, במקום לומר "נבול תיבול" אמר: "נפוליאון תפול", ובכך הכריע הרב הקדוש מרופשיץ את דעת המגיד הקדוש לדעתו.

גאולה בשנת תקע"ה

והגאון הקדוש מרימנוב אמר: "העתירו בעדי אל ה' כי יאריך ימי עד אחר עבור שנת תקע"ה, אז תהיו בטוחים כי תזכו לשמוע שופר של משיח". ובליל התקדש חג הפסח בשעת הסדר אמר: "אם יחיוקו עימדי, נזכה בשנה זו לביאת משיח". וכשהגביה כוס ראשון אמר שהוא כוס ישועות לכלל כל ישראל, אך אם יסכימו כל צדיקי הדור.

והנה, לפני שנת תקע"ה הכינו עצמם כל צדיקי הדור בימים הקדושים בבקשת רחמים ובייחודים גדולים, להביא בשנה זאת הקץ. והרבי מלובלין אמר שאם יהיה שמחת תורה טוב, אז יהיה גם מ' באב טוב – בגאולת ישראל.

התוצאות

והנה בשנה ההיא (תקע"ה), ב"ג בתשרי, נסתלק לחיי העולם הבא המגיד מקאנוניץ. והרבי מלובלין (החזוה) נסתם ממנו כל חזון, ולא ידע מזה, והכין עצמו לליל שמחת תורה לעורר ולהרעיש על הקץ, ואמר שאז עת רצון שכל ישראל זכאים אחרי ימי הדין. וחשב שהמגיד מקאנוניץ ותלמידיו, הרב הקדוש בעל "מאור ושמש" והרב הקדוש רבי הירש הלפרין אב בית דין דקהילה קדושה ברעזאן, יהיו לו לעוזרים בעבודתם בשמחת תורה.

וידי ליל שמחת תורה הנ"ל, כשנכנס הרבי מלובלין לחדרו (שהיה עליון גבוה ועל גבי עליה, והחלון יוצא לצד השוק והרחוב) להינפש מעט, ציוה להרבנית בחדר הראשון

שלא לצאת מהבית, רק לשמור אותו עד שיתעורר. והחסידים שהיו על יום טוב עשו בתוך כך מחול וריקוד לכבוד שמחת תורה ברחוב בהתלהבות עצומה.

ונעשה פתאום סיבה, שנדמה לרבנית ששמעה צעקת ובכיית ילד דופק בפתח ביתה, ושכחה הציווי, והלכה לפתוח את הדלת, ובשובה – והנה הרבי מלובלין אינו בביתו. והחסידים שהיו ברחוב שמעו פתאום קול גניחה מעל הארץ מתחת, והלכו לראות מה זה ועל מה זה קול אנהא יוצא בחשכת ליל, וראו כי תמונת אדם מונח על הארץ בשוק, ושאלו אותו מי הוא, והשיב בקול דממה דקה: "אני יעקב יצחק בן מאמ"ל", וחרדו מאוד לראות שכן הוא זה רבם הקדוש נפל ומושכב על הארץ, ומיד נעשה רעש ואחוריו ורוממוהו ועשו גורל מי זה ישארו ברגליו, וזה בגופו וזה בראשו, והביאורו לחרדו.

והרבי מלובלין נאנח ושאל מדוע העלימו ממנו שהמגיד הקדוש מקאנוניץ כבר נלקח מאיתנו ואינו, כי אילו ידעתי זאת לא הייתי נכנס בעובי הקורה כל כך בדרכים מסוכנים בשמי מרום עבור הגאולה. "ועתה הנה רצו לפגוע בי, לולא המגיד הקדוש שבא מגן עדן לסיומני ולסערני, ופרש כנף מליתו להורידני בנחת ארצה, ואלמלא הוא – לא היה נשאר עצם מעצמי, כי הפיל אותי הבעל-דבר החוצה, דרך החלון הנ"ל" (והחלון הנ"ל היה קטן מאוד, שיעף דרך המבט לא יכול אדם אדם לעבור דרך החלון, ומשם נפל הרבי מלובלין). ועוד אמר אז הרבי מלובלין, שאם היה "היהודי הקדוש" קיים, היה לו מסייע גדול לעבודה זו, ולא היה בא לידי נפילה זו וכי "היהודי הקדוש" נפטר בחול המועד בשנת תקע"ד.

והנה בשמחת תורה הנ"ל, היה הרב הקדוש רבי נפתלי הירץ, אב בית דין דקהילה קדושה ברעזאן, עסוק אז בביתו בריקודין ושירות בין חסידיו אנשי שלומן, בפעולות ייחודיו ומחשבותיו המהורים. ונפל אש לביתו, וכמה אנשים ברחו לנפשותם, והוא היה עומד בשרי ותשבותו.

וגם לבית הרב הקדוש "מאור ושמש" נזרקה או בשמחת תורה אבן בכוכית החלונות, והרגיש מיד שיש קצת שינוי, והכל היה מעשה בעל-דבר רחמנא-ליצ'לן, וממלא נתבטלו כל מחשבותיהם הקדושות.

נסיון נוסף להביא את הגאולה

והרב הקדוש מרימנוב המשיך בעבודתו המהורה עוד בתקוה שתהיה גאולה שלימה בשנה הזאת, אבל הוא נשאר לבדו, ולא מצא לו עור ועוזרים, ובכך נתפרדה החבילה ולא יצא הדבר מכוח אל הפועל.

והגאון הקדוש מרימנוב חלה בחוליו האחרון, וכוחותיו הלכו וחסרו עד יום ל"ג בעומר, ביום ההוא קדש ומהיר עצמו, ונכנסו תלמידיו הקדושים, והתחילו לבכות, ואמרו: "איך יניחנו רבינו בגלות המר הזה, ומה יהיה עימנו?"

ויען אותם הרב: "הנה בעת שיועתי בכל כוחי להמציא הישועה בביאת המשיח, אז מטעם רחמנותכם לא החזקתם במעשה עבודתי בזה, ועכשיו כבר חלפה השעה". וסיים בזה הלשון: "עם וועט נאך אונזואקסן גרינע ווערעם מיט קיפערנע פיסקעס ביז משיח וועט קומען", עד כאן לשונו הקדוש. וביום שלאחריו נפטר הגאון הקדוש מרימנוב, וזכותו יגן עלינו ועל כל ישראל, אמן. ואחרי זה, באותה השנה ב' באב, נפטר הגאון

הקדוש – הרבי מלובלין, וזכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן.

לאחר פטירת מרן הקדוש רבי מנחם מנדל מרימנוב זיע"א, התחרט מאוד הקדוש רבי נפתלי מרופשיץ זיע"א על כך שלא הסכים לעצת ודעת רבו בשעת המלחמה, כי אחרת כבר היו נגאלים כלל ישראל כנאולה שלימה, ועל כן התחיל הוא בקדושת חוכמתו להקהיל את חבריו ואת תלמידיו רבו לרימנוב, והוא דיבר בקודשו להציע לפניהם ולעוררם, איך שמיום פטירת רבם הקדוש רבי מנחם מנדל מרימנוב זצוק"ל נשארו כל העולם כצאן בלא רועה, ואין שום מנהיג ישראל אחריו בדור הזה, כי באותה השנה נסתלקו כל הצדיקים הגדולים, כמו הרבי מלובלין זיע"א והמגיד מקאנוניץ זיע"א.

בשבולם יגיעו להסכמה שאין מנהיג – יבוא המשיח כוונתו הפנימית היתה שייסכימו ויחליטו כולם פה אחד, כי אין מי שימלוך להיות רועה ישראל בכל הדור, וממילא יפסקו ויחליטו שבהכרח רק למסור המלוכה והממשלה למלך המשיח שיבוא במהרה.

אמנם, "דבות מחשבות בלב איש ועצת ה' היא תקום", כי אחרי הצעתו הנ"ל של הרב מרופשיץ, השיב הרב הקדוש מהרצ"ה מוידיתשוב זיע"א: "כלום חסר אצלנו", ועל ידי זה נתפרדה החבילה, ונתרגו הרב הקדוש מרופשיץ, וכשהגיע זמן תפילת מנחה, והתפלל הרב הקדוש מוידיתשוב לפני התיבה, נחה דעתו של רבי נפתלי מרופשיץ, ואמר שראה שתפילתו של הרצ"ה מוידיתשוב היתה כולו כליל, בלי שום פניה כלל.

ועל כל פנים, בעוונות הרבים, לא עלתה או להביא לימות המשיח וזמן הגאולה. והגיד רבינו, כי מרן הקדוש משינאווא, כשסיפר כל זאת, סיים בדברי קודשו כי כאשר עשה מרן מרופשיץ לרבו הקדוש מרימנוב, שלא איחד עימו בדיעה אחת, כן עשה לו מרן בעל עטרת צבי באסיפה הנ"ל, שלא איחד כדעתו וכוונתו.

ובספר "חמישה מאמרות", מאמר נוסח התפילה אות כ"ט, כתב הרב הקדוש ממונקאטש זצ"ל, שרבו משינאווע, בעל "דברי יחזקאל" זיע"א, אמר לו שענינו ראו שלא טוב היה כדברי הגאון הקדוש מרופשיץ, שדעתו היתה שטוב יותר שיתארכו ויימשכו הימים של עקבתא דמשיחא, כדי שלא יבואו החבילים והצרות בפעם אחת, שלא יוכלו לסובלם אם יבואו תכופות זה לזה. רק והעיקר כדברי רבי מנחם מנדל מרימנוב זיע"א, לקרב הגאולה בכלל אופן שיהיה, עד כאן לשונו.

והוסיף על זה בספר "דרכי חיים ושלוש": ואנן מה נענה אבתרייהו, מי יירד לעומק כוונת הצדיקים הנ"ל, כולם אהובי עליון, ממרעבה עלינה כביכול, אין לנו ח"ו להכניס ראשנו בין ההרים הרמים.

ובאמת "יראה ורעד יבוא כי ותכסני פלצות" אפילו להעלות כל הנ"ל על הספר, אך על כל פנים, כיוון שזכינו לשמוע כל זאת מפי רבינו, מסתמא הוא בכדי שנלמד מזה דרך האמת, למען דעת להתחזק ולקוות לגאולה שלימה, ולהתבונן בימים ההם, ימי מלחמה ורדיפות וצרות לא-עלינו, כי סוף כל סוף אין לנו תכלית אחרת לכלל ישראל, ואף על פי שיתמהמה, חכה לו לביאת המשיח, שיבוא במהרה בימינו.

המשך יבא בשבוע הבא

ממעין החסידות

דברים נלהבים מלוקט מספרי תלמידי הבעש"ט משובל עם פרשת השבוע

גודל מעלת החסד והגמילות חסדים

מך ודל שעל ידי שגומל חסד עם העני מחבר אותיות אל למכי ונעשה מיכאל, ונתעורר המלאך מיכאל שהוא בסוד מדת החסד והוא אפטרופסא רבא דישאל להמליץ טוב עבור כלל ישראל וע"י כל אלו התיקונים המרומזים בהשמות הללו וזכים לכל השפעות טובות והברכות בכלל ובפרט ברוחניות ובגשמיות בני חיי ומזוני ורויחי עכ"ל. יוצא לנו מדברי רבותינו שע"י מצות גמ"ח וצדקה באים כל ההשפעות לעולם לא רק לאדם הפרטי שהוא עושה את הגמ"ח אלא לכל כלל ישראל מתעוררים ההשפעות והקב"ה מוריק ההשפעות טובות לכל ישראל, והוא בבחינת אתרעותא דלתתא מעורר אתרעותא דלעילא. וידוע מה שכתבו הספרים הקדושים שתיבת "ונתנו" הטעם [טראפ] הוא קדמא ואולא ומרומנו כאן שכשנותנים צדקה לא רק נותנים אלא הוא חוזר אל האדם עם כל ההשפעות טובות ובמילא לנו לדעת מה גודלה של מצוה זו שחזן משכרה הגדולה של המצוה הוא מורד כל ההשפעות לעולם ברוחניות ובגשמיות.

בעיקבתא דמשיחא העולם עומד על גמילות חסדים וע"י גמ"ח נצאו מהגלות במהרה

הובא בספר דברי ישראל (פרשת בחוקות) בשם זקינו הרב"ק ר' יחזקאל מקאמור זצ"ל שאמר שעד הבעל שם טוב היה העולם עומד על עמוד התורה, ומן הבעל שם טוב התחיל עמוד העבודה, ועכשיו בעיקבתא דמשיחא שאין לנו כוח לתורה ועבודה בשלימות העולם עומד על העמוד גמילות חסדים, ובפרשתא דא פרשת לך מביא בשם זקינו שזהו פירוש הרש"י בק חותמים שבזמן החתימה והסוף בעיקבתא דמשיחא יהיה העולם קיים על מדת אברהם שהוא מדת החסד, ולכן נקרא הזמן עיקבתא דמשיחא כי עקב הוא הסוף של הגוף היינו הרגל, והעמדה לרגל הוא הממון כמו שאמרו (פסחים ק"ט) ואת היקום אשר ברגליו (דברים י"א, ו) זה ממונו של אדם שמעמידו על רגליו וכן בעיקבתא דמשיחא עיקר הקיום העולם הוא על העמוד גמילות חסדים שהוא בממון וע"כ נקרא עיקבתא דמשיחא על שם העקב עכ"ל. ובלקוטי אמרים להתנאי כתב בזה"ל כל עיקר עבודת השם בעתים הללו בעקבות משיחא היא עבודת הצדקה כמ"ש רז"ל אין ישראל נגאלין אלא בזכות הצדקה ולא אמרו רבותינו ז"ל תלמוד תורה שקול כנגד גמ"ח אלא בימיהם שת"ת היה עיקר העבודה אצלם וע"כ היו חכמים גדולים תנאים ואמוראים משא"כ בעקבות משיחא שנפלה סוכת דוד עד בחי' רגלים ועקבים שהוא בחינת עשייה אין דרך לדבקה בו באמת ולהפכה חשוכא לנהורא דילה כ"א בבחינת עשייה ג"כ שהיא מעשה הצדקה עכ"ל. יוצא לנו מכ"ז שבעיקבתא דמשיחא בזמן הזה בדור האחרון של הגלות העיקר הוא הגמילות חסדים, ובזכות זה נצאו מהגלות המר כמאמר חז"ל הנ"ל אין ישראל נגאלין אלא בזכות הצדקה וכדאייתא בספר חכמת התורה (שפע שלמה על הפסוק וישלח דף תר"א) על עובדי הנביא שניבא על הגאולה העתידה שהטעם שהוא דוקא היה מסוגל לנבוא על גאולה העתידה היה מפני שהיה נזהר מאוד במצות הצדקה כמו שנאמר בקרא להדיא (מ"א י"ח, ג') ואחאב וגו' מאה איש וגו' ואכלכלם לחם ומים, ולכן היה ראוי שהתקרבות הגאולה תהיה על ידו, ולכן ניבא הוא על גאולה העתידה עכ"ל.

ובמילא עלינו להתאמץ במצוה זו שיביא לנו השפעות בין בגשמיות ובין ברוחניות, ובימי עיקבתא דמשיחא יתן לנו כח לאזור כוחנו ולהחזיק את עצמנו עם הש"י, וע"י זה נזכה להגאולה שלימה במהרה בימינו אמן.

דעלך סני לחברך לא תעביד היינו לגמול חסד עם חבריך והיא העמוד גמילות חסדים זו כל התורה כולה עבדה"ק. יוצא לנו מדברים אלו שאי אפשר לתורה בלי חסד ואי אפשר בכל המצוות בלא תורה כי הגמילות חסד הוא בבחינת כך חותמים שנכלל מצוות צריך שתהיה בו מצוה זו הוא נותן קיום לעולם יותר מכל המצוות וכדאייתא בספר סדר היום (שבת פירוש ברייתא אילו דברים) וז"ל ותלמוד תורה כנגד כולם וכו' שאפילו בא לידו [לקיים מצוה] פטור עליה היינו שהמצוה אינה מתבטלת מכל וכל שאם הוא אינה עושה אותה ומקיימה אחרים יקיימו אותה וזהו שאמרו (ירושלמי פסחים פ"ג הלכה ו') וחלקו כענין המצוה שאפשר להעשות על ידי אחרים ובין המצוה שאי אפשר להעשות על ידי אחרים ונראה לי שכל החילוק הזה יהיה על המצוה שאין בהם צד גמילות חסדים אבל המצוות שיש בהם גמילות חסדים מבטלין תלמוד תורה לעשותן כי אלו מקיימין את העולם כולו כעסק התורה וכמעט יותר וכו' ומי שידקדק בזה יבין הענין כאשר הוא כי לא דבר ריק הוא עכ"ל. מבואר מכ"ז שגמילות חסד הוא דבר שהוא יסוד שבסודות והוא מחזיק העולם ונותן קיום לעולם ממש כעסק התורה ובמילא עלינו להתאמץ לעסוק בגמילות חסד הן במעשה ע"י נתינת צדקה ועשיית החסד בגוף והן בדיבור ע"י דיבור טוב [גט ווארט] שנותנים לאיש שזה גדול מעשיית גמ"ח בגוף כדידוע המעשה שישבו שני צדיקים ודיברו ביניהן מהפסוק ואתה קדוש יושב תהלות ישראל ושאלו זה את זה מהו הפירוש של המילה יושב תהלות ישראל, וזה אמר כך, וזה אמר כך, עד שאמר אחד מהן שהפירוש הוא שהקב"ה יושב על שבתים שישראל משבחין זה לזה ונותנים זה לזה, וממלות אלו הקב"ה עושה לעצמו כסא כביכול, ועל זה יושב הקב"ה ובא שם איש אחד ואמר להם שיהו הפירוש הוא הפירוש הנכון, ונתודע להם אחר כך שהוא היה אליהו הנביא. ובמילא אם לא שייך לעשות מצות גמילות חסד ע"י ממון שהשעה דוחקת נוכל ע"י הפה לעשות מצוה זו וע"י זה נעשה כסא כביכול להקב"ה.

ע"י עשיית צדקה וגמ"ח זה עם זה באין כל ההשפעות טובות לעולם בבחינת אתרעותא דלתתא ומעורר אתרעותא דלעילא

ואחרי שדברנו מגודל מעלת הגמילות חסדים שהוא השלימות לכל המצוות נבאר גודל סגולתה של מצוה זו ורב השפעות שבא ממנוה זו וראשית נחזיר לדברי הנועם אלימלך (וישע שושנה ד"ה בשירש) וז"ל: כתב (תהלים פ"ה) צדק לפני ידך לדרך פועמי, פ"י מי שרוצה לשום פעמיו לדרך האמת לילך בדרכי ה' צריך לעשות צדקה וצדקתו מועלת לעורר על ידי זה צדקה העליונה כדאייתא (שבת ק"ה) הדבק במדותיו מה הוא רחום כו' מה הוא חנון כו' והיינו על ידי שמחזיק במדה זו הוא מעורר את המדה ההוא בעולם העליון כי הכל תלוי בהתערותא דלתתא (וה"ק אמר צ"ב), ועל ידי שהוא נותן צדקה למטה גורם שהקדוש ברוך הוא נותן צדקה לכל ישראל והוא צדק צדק תדרוך (דברים פ"א, כ) פירוש כשאתה נותן צדקה תהא כוונתך שצדק זה ירדוף הצדק העליון לעוררו, עכ"ל. וכענין זה איתא בספר מגן אברהם (שלח) וז"ל: בפסוק למטה גד נאזאל בן מכיר, ג"ד מרמז למצות צדקה שהוא נוס' גומל דלים (שבת ק"ד) שעל ידי מצות הצדקה גורמים יחוד הגמור בכל ד' אותיות שבשם המיוחד ובכל העשר ספירות הכלולים בו, וכמו שאיתא (סידור האר"י ז"ל פסוקי' מונת ויכרך דוד) שהפרשה הוא בציור י', והי' אצבעות של הנותן הם בסוד אות ה' ראשונה, ומה שפשוט ידו הוא בסוד אות ו', והי' אצבעות של המקבל הם בסוד ה' תתאה. וכן ע"י שגומל חסד עם העני הוא מעורר חסדים העליונים על כל ישראל. והוא גא"ו א"ל הוא בסוד חסד אל (תהלים נ"ב, ג') וגא"ו בגמטריא עשרה שמרמזו להיחוד נענשה בכל העשר ספירות, וזה בן מבי לשון

שלימות כל המצוות תלוי לפי הגמ"ח שעושה

בפסוק (ב' קאפיטל י"ב) ואעשך לגוי גדול ואברכך ואגדלה שמך והיה ברכה וברש"י ואעשך לגוי גדול זה שאומרים אלוה אברהם ואברכך זה שאומרים אלוה יצחק ואגדלה שמך זה שאומרים אלוה יעקב יכול יהיו חותמים בכלם תלמוד לומר והיה ברכה בק חותמין ולא בהם. ובערוגת הנושם מוקשה דקשה הוא דמשמע דלא הוי ניהא ליה לאברהם אבינו כל כך לו יהיה חותמין ככולם ואיך יתכן זה לומר על אברהם אבינו דלא ניהא ליה אם חותמים נבנו ותו דהלא בכל מתקנא חוץ בבנו ותלמידו ומתן עפ"י מה שאמרו חז"ל (אבות פ"א מ"ב) על שלשה דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל הגמילות חסדים ואמרו חז"ל כל תלמוד חכם שעוסק בתורה ואינו עוסק בגמילות חסדים עליו הכתוב אומר (יה"כ ט"ג) וימים רבים לישראל ללא אלוקי אמת, הכוונה דידוע מה שכתבו בספרים הקדושים דבכל תורה ומעשים טובים צריך לכוון לקישוטי שכינה ועל דרך זה ישראל מוסיפין כח בפמליא של מעלה והיא בבחינת גמילות חסדים נמצא דבתורה לחודא צריך שיתאחדו כל שלשתן דהיינו תורה, וגם צריך ללמוד באופן שהתורה גופא תהיה במקום עבודה, על דרך שדרשו ז"ל (מנחות ק"י) בפסוק (מלאכי א' י"א) בכל מקום מוקטר ומוגש לשמי אלו תלמידי חכמים וגם צריך שתהיה בבחינת גמילות חסדים כנ"ל אבל מי שעוסק בתורה ואינו עוסק בזה בגמילות חסדים כהנ"ל ראה שתורתו אינו אמת וזה עובד את עצמו. ויש לפרש בזה הא דררשי האי גלילאי ביה רחמנא דיהיב אוריין תליתאי לעמא תליתאי וכו' (שבת פ"ה) דהיינו אוריין תליתאי משום דהלימוד בעצמו הוא כולל ג' עמודים תורה ועבודה וגמילות חסדים. והנה ידוע דאבות הקדושים המה כנגד ג' עמודים אברהם אבינו עמוד גמילות חסדים, יצחק עמוד העבודה, יעקב עמוד התורה, והיינו טעמא דאין מייחדים שמו של הקב"ה כי אם על אברהם בברכת מגן אברהם, להורות דעיקר התפילה שהוא לצורך אתרעותא דלתתא אי אפשר כי אם היא בבחינת גמילות חסדים שהיא מדתו של אברהם אבינו ע"ה לאפוקי מי שלטובת עצמו ולגרימה היא דעביד, והיינו דאמר ליה הקב"ה לאברהם אבינו זה שאומרים אלוה אברהם אלוה יצחק אלוה יעקב היינו ג' עמודים הנ"ל, יכול יהיו חותמים ככולם דהיינו מי שהוא עוסק בעמוד העבודה או שעוסק בעמוד התורה יהיה סגי ליה בהכי אף בלתי שיתמכון לבחינת גמילות חסדים ויהא יכול לחתום בכולם תלמוד לומר והיה ברכה בק חותמין דייקא דעבודה ותורה אין לה חשיבות לייחד עליו שמו של הקב"ה, אלא אם היא בבחינת גמילות חסדים עכ"ל. מבואר מזה דהגם דיש שלשה עמודי העולם שעליהם העולם עומד וכל עמוד הוא יסוד מוכרח לקיום העולם אך בלי גמילות חסדים הם אינם בתכלית השלימות כי בתכלית השלימות של המצוות מעשיות הוא לעשות חסד בהזולת ובכל מצוה שאדם עושה צריך לערב בהם גם גמילות חסדים וכמבואר בספר דברי ישראל (כל"ה דאורייתא אות מ"ג) על מה דאיתא בגמרא במסכת שבת (דף י' ע"ב) בנכרי אחד שבא לפני שמאי וא"ל גיירני ע"מ שתלמדני כל התורה כולה כשאני עומד על רגל אחת דחפו באמת הבנין, שוב בא לפני הלל גייריה ואמר לו דעלך סני לחברך לא תעביד זו היא כל התורה כולה, וצריך ביאור, ומסביר הדברי ישראל דהפירוש הוא עפ"י מה דאמרו רז"ל במסכת אבות (פ"א מ"ב) על שלשה דברים העולם עומד וגו' ועל גמילות חסדים, והוא שאמר הגר למדני תורה כשאני עומד על רגל אחת, ר"ל למדני עמוד אחד מן השלשה עמודים הנ"ל והיינו עמוד התורה בלבד בלא עבודה וגמילות חסדים ודחפו שמאי כמאמר רז"ל (מסכת עבודה זרה י"ז ב') כל העוסק בתורה בלבד בלא גמילות חסדים דומה כמי שאין לו אלוה עי"ש בא לפני הלל אמר לו מה

ממעין אבותינו

קורות ימי אבותינו באיראפ

= המשך מדינת אונגארן (בכליות) =
(ואח"כ נחזור לעיר ועיר בפרטיות)

עכשיו נמשיך לדבר קצת בענין הישיבות באונגארין. לפני מלחמת העולם הראשונה היה מדינת אונגארין מפורסם כמקום תורה, והישיבות תפסה מקום חשוב בכל קהלה, וכל הרבנים שאפו ורצו להרבה תורה לתלמידים, ואכן כמעט כל עיר ועיר היה לה ישיבה מיוחדת, ולפעמים היתה נמצאת בעיר אחת אפי' שתי ישיבות, ואף שבהרבה מדינות היתה נמצאת ישיבות לרוב, אבל האופן שהתנהגו אנשי הקהלה לגבי הישיבות באונגארין היתה שונה מכל שאר המדינות, שבאין התנהגו בירת הכבוד ובדרך ארץ להלומדי תורה, ומקורו הוא מהמלחמה הגדולה אשר ניהל החתם סופר ז"ע אנד כל מהרסי הדת.

באונגארין היה המנהג גם כן שהקהלה נטלו על עצמם השלם ההוצאות בעד סכום סמים של בחורים כגון 'א' כ' בחורים כפי גדלו של הקהלה, והקהלה הזאת היתה נכלל בהכתב רבנות שנתנו להרבנים טרם בואם לקבל משרת הרבנות בהעיר, והרב היה בוחר העיר שנטלו על"ע הסכום הכי גדולה (כחצו בשבוע העל"ט).

בסבר פנים יפות ובאהבה ובהיכר יתירה קבלו הבעלי בתים את הבחורים הבאים לחסות בצל ה', וחלקו ביניהם לאסכן הבחורים בימי השבוע וביום שבת, ואף המפשות מבני העניים שלא ה' להם כלום בביתם הספיקו להבחורים במסירות נפש ממש, והיו מלא שמחה שיש להם הולי' לתמוך בלומדי תורה.

הבחורים המופלגים ביותר, החריפים והבקיאים, חסידים ופרושים, ההי חשיבות יותר לתומכם, ועל כן נטלם הגבירים העשירים לביתם למספר שבועות או חדשים, ומספר על גדול אחד שימי בחורו למד בישיבה אחד, ובכדי שלא יוצרך ללכת נגד ועד אשר פריע אותו מלימודיו, סידר לו הראש ישיבה שיתאסכן בתמידות אצל עושר אחד שהיה לו בת יחידה, וכה המשיך בלימודיו בהתמדה רבה, פעם אחת שמע איך בחורי היחידה של העושר מתלונן לפני אבי' העושר, שהבחור האורח עושה דברים תמוהים מאד דהיינו הוא אינו מסתכל בי ואינו מדבר אלי כמו אדם רגיל והמשיכה שרצה שישלחו לו, כששמע הבחור הדברים האלה מיד הרע לו שידע שאם יגרש לו העושר הזה יוצרך לבטל הרבה מלימודו בכדי לסדר לו בעלי אכסניות, וחישב עצות כדת מה לעשות.

בבית הגביר הזה היתה הסדר שבכדי להמשיך ריח טוב לכל הבית, נתנו גחלים על בשמים ובעצים קטנים לגלגל הגחלים על הבשמים, והעשן היה עולה על כל הבית עם הריח הטוב, למחרת כשנכנסה בתו של העושר לחדר הבחור בכדי לגלגל הגחלים על הבשמים עם העצים הקטנים כמדי יום ביומו, שאלה לה הבחור: למה תוצרך לגלגל הגחלים עם העצים, תגלגלם עם ידיך? היא השיבה לו בשמחה על שמדבר עמה: הלא אי אפשר לגלגלם בהידים שאם מגלגלים אותם בידים הלא נכווים הידים מאש הגחלים. אז אמר לה הבחור: הריבה בחורים יושבים במשחה ו, (כ"ח) אם יהלך איש עלך הגחלים ורגליו לא תכוונו, כן הבא אל אשת רעהו לא יקח כל הנוגע בה, א"כ איך אוכל לדבר עמך ולהסתכל עליך, ומאז לא הפריע לו ואדריבה היתה מחשיבו, ועשתה כל מה שביכולתה שלא יפגעו זה עם זה.

בכל תחילת זמן היו מוצאים על הבאהנע"ן ובהסאנציע"ס הבחורים הצעירות פנים חדשות שבאו למצוא את דבר ה', כל בחור בחור היה בוחר לה ישיבה לפי תכונת נפשו כדי שישם יצילח בביתו, והרבה בחורים היו בחורים ישיבות בעיירות ששם גרו הרבה מקורביהם ומכיריהם בכדי שיוכלו למצוא אכסניות טובות בניקל.

ההורים היו מצפים יומם ולילה מתי יגיעו בניהם לשנות בחורותם שאז יוכלו לנסוע למוד תורה בהישיבות הגדולות, וכאשר הגיע היום הנכבדה שבניהם נסעו לישיבה, מלאה הבית שמחה וצהלה, ותפתלה על שפתותי, נטל האם קצת בדים ומזונות לדידה לדרך ותמה לבנה ליטול עמו לישיבה, כאשר לבנה מלאה בשמחה על כל גדותיו, ולוותה בנה להסאנציע בדמעות של שמחה על לחי'.

צמיחת הישיבות כבר התחיל כמו שכתבנו לעיל שר' אייזיק טירנויער פתח בשנת ק"ס הישיבה הראשונה באונגארין, אבל הישיבה הזאת לא היתה לה זכות קיום ארוך כיון שר' אייזיק הוצרך לברוח מטירנויער והתיישב לו בפרעשבורג, ואחר זמן מה התחילה לפתוח קהלות וישיבות וגם ידוע לו הרבה משמות הרבנים והראשי ישיבות של אותו התקופה וביניהם: הרה"ג ר' נתן, ר' אברהם כ"ץ מהר"ם כ"ץ, ר' יוסף זלמנו, המה מוזכרים בהספרים של אותו התקופה בתרומת הדשן, מהר"ל, ובלקט יושר, ועוד.

אבל באותו התקופה לא היתה כ"כ ישיבות בכל עיר ועיר, עד שבשנת תט"ו בערך שאז הגיע ר' אפרים הכהן – ששימש כד"ץ בוויילנא – לאונגארין ומינו אותו לרב בעיר "אויב" והוא פתח שם ישיבה, וגם חתם ר' יעקב ווילנער (אביו של החכם צבי) פתח ישיבה, ואחריו בנו החכ"צ גם כן פתח ישיבה, וביחד עם חתנו השני של ר' אפרים הנ"ל ר' יצחק שולוהוף הרביצו שם תורה בעיר אויב"ן.

בימים ההם הצליחו מאוד אנשי אויב"ן במחסרם, והיה להם שפע רב, אבל גם זה התקופה לא ארכה זמן רב שבשנת תמ"ד נפרצה מלחמה באויב"ן, בין עסטרייך ואונגארין וטערק"ן, שהמשיך לשתי שנים ולבסוף נצח מדינת עסטרייך, אבל המקום תורה שבשם נמחק לעולם.

(המשך בשבוע הבא א"ה)

ממעין הלכה

בענין הסרת אבק (שש"י) מהבגד בשבת

נערך ונסדר ע"י מערכת בית ועד להכנים שעי"י מנצח הביוליים קרית יואל ותשוח"ח להם

(א) בגד שנתלכלך מעפר או אבק, אסור לנער הבגד כדי להסיר האבק, והאיסור הוא מושם מלאכת כיבוס, שכיון שהאבק מקלקל מראיתו והניעור מתקנו הוי ככיבוס אע"פ שאינו ע"י מים, וי"א שהוא איסור דאורייתא^[א].

(ב) איסור זה הוא דוקא בשני תנאים, א. בגד שחור או טונקעל"ע קאליר"ר משאר מראות^[ב] (כגון טונק"ל בלוי, טונק"ל ברוי"ו וכדומה) ב. שמקפיד עליו שלא ללבושו בלא ניעור^[ג], אבל אם חסר אחד משני תנאים אלו, דהיינו אם נתלכלך בגד לבן או ליכטיג"ע קאליר"ר משאר מראות (כגון ליכטיג"ג בלוי, ליכטיג"ג ברוי"ו וכדומה) בזה מותר לנער מהאבק הנדבק עליו [אף אם מקפיד עליו ולא ה' לובשו בלא ניעור^[ד]], או אפילו אם הבגד שחור, אם לא נתלכלך הרבה ואינו מקפיד עליו ללבושו כן מותר לנער מהאבק [דבכהאי גוונא אין הניעור תיקון גדול להבגד ואינו ככיבוס^[ה]].

(ג) וע"כ בחור שנפל הכובע או הקאפל מראשו ונתלכלך עם אבק או עפר אם בדרך כלל לא ה' לובש הכובע או הקאפל בכתם כזה [הן מחמת שהאבק ניכר מאוד והן מחמת שנתלכלך בשטח גדול] אסור לנער מהאבק, וכן אסור לשפשפו עם הבגד שעל אצילי ידיו [עמר"ל].

(ד) וכן הדין בבעקיש"ש"ע או רעק"ל שנתלכלך מאבק, אם מקפיד עליו מללבושו בלא ניעור אסור לנער, וכן"ל. (ה) ולא דוקא "אבק" אלא ה"ה קמח או בעיב"י פאודער"ר או קאנפנקשע"ן צוקער"ר וכדומה, כל דבר המלכלך הבגד כמו אבק דיונו כאבק^[ו], וע"כ אם האשה הניחה פאודער"ר על התינוק, ונתלכלך בגדה מזה אם הבגד שחור [או טונקעל קאליר] ומוקפדת שלא ללבושו בלא ניעור, אסור לנערה.

(ו) כל האופנים שנתבאר שסור להסיר האבק מהבגד, יש להקל לצוות לגוי נקיותו אם צריך לבגד זה ומתבייש לצאת לחוץ בבגד כזה, ואם קשה להשיג גוי ומתבייש מאד לצאת בו ואין לו בגד אחר ויש בזה כבוד הבריות, אפשר להקל לנקותו ע"י שינוי^[ז] [כגון עם העלעבוביג^[ח]], אבל בלא שינוי [כגון עם העמר"ל] אסור.

(ז) דינים הללו הם דוקא כשנתלכלך מעפר ומאבק, אבל אם נתלכלך מטיט [מאראט"ש] יש לזה דינים אחרים.

(א) כן הוא דעת רש"י (שבת קמ"ז ע"ב) וכתב הרמ"א (סי' ש"ז סק"ף ה') דטוב לחוש לזה, וכ"כ התניא ועוד כמה אחרונים, אבל הא"ר (סי' ק) חולק על הרמ"א וכתב שמדינא קרץ לומר בזה ש"ה דעת כמה ראשונים, והוצא במש"כ (סי' ק).

(ב) שני תנאים אלו נזכרו בגמ' וטושר"ע (סי' ש"ז סק"ף ה') ונאמרו נזכר גם תנאי שלישי והוא שיה' בגד חדש, ואם הוא ישן אע"פ שהוא שחור ומקפיד עליו מותר לנער, אלא בפנים לא כתבנו תנאי זה, מטעם שכבר כתבו כמה אחרונים שכלל הנגדים שלנו יש להספק שמא היו כחדש לענין זה, דעי' מ"ה המג"א (בפי' ש"ז סק"ף ה') מהב"י דבגד שלא נשתמש בו כ"כ ועדיין היא צחידה, הוי כחדשה, אכן כתב היערות דבש (ח"ב דרוש ה') דיש לומר בכל הנגדים שלא דיענו עד כמה נקרא חדש, והוצא בחי"א (כלל כ"ה דין ט') ונמנחת פמים (סי' ש"ז) ונאורות חיים (סק"ף ה'), ונמנחת שבת (סי' פ' ס"ק קמ"ג) ונאורות שמואל (מלאכת מלגן סי' ל"ח דין ט') ועוד, וכן צעירין השלחן (ספ"ק ז') תמה על הגדר של המג"א, דאין לנו בקיאים, ואע"פ שהב"ל (סי' ש"ז סק"ף ה' ד"ה לחוש) כתב על חומרת היעירות דבש שאשרי אחרונים לא הזכירו דבר זה, וע"כ מנשים שהמקל"ט לו על מי לשמן עיי"ש, וגם התניא כתב כשר"ע דדוקא בחדש יש איסור (ומומח מה דלמחץ בקיאים בזה, מ"מ בזמננו יש יותר מקום להחמיר בזה דידוע שבשנים הקודמים היו לובשים בגד אחד כמה וכמה שנים, והבגד שנקרא בזמננו "ישן" ה' נקרא "חדש" וע"כ לכו"ע יש מקום לומר דרוב נגדים שלנו נקראים חדשים, ונפרט בנגדי שבת שמקפידים שיהיו מגוהצים ונקיים, וע"כ לא כתבנו בפנים תנאי זה.

(ג) הנה בגמ' (דף קמ"ז ע"ב) מבואר דהאיסור הוא בשחור אבל לבנה ואדומה מותר ושאר צבעונים אינו מבואר מה דיינס, וכן בראשונים וטושר"ע לא נזכר דין שחור צבעונים, וע"כ כתב בא"ח בנפשוטש (תניא סי' ש"ז) דמקביל נראה שלא להקל באיסור דלאורייתא ומתחייב בשאר צבעונים עיי"ש, אבל התניא (ספ"ק ז') כתב דשאר צבעונים דיינס כלבנה דמותר, וכ"פ בזר שר"ל, ובקלות השלחן (סי' קמ"ז ספ"ק ה') ובלבושי מרדכי (מהדור"ד סי' מ"ד אות ז').

והנה גם שפ"ה נקטינן בהתניא להקל בשאר צבעונים ולהחמיר רק בשחור, ל"ע מהו גדר "שחור" דהמש"כ בזה^[א] תפלין (סי' ל"ג סק"ף ז' ד"ה הערות) כתב כמה ראיות מש"ס שמראה שדומה לכהן שקורין בל"ה נקרא שחור, וע"כ ממיר להשמש עם רצועות צבענע כחול [שהלכה למשה מסיני שארין ליהוה שחור] וע"כ כתבנו שטונקעל"ע קאליר"ן דיינס כשחור, וכ"פ הממוה אליהו (סי' מ"ד) ועיי"ש ראייתו (ועיי"ש עוד שפ"ה על מ"ס הלבושי מרדכי ה"ל להקל בטונק"ל בלא עפ"ד התניא, דמתניא אין שום ראי' להקל בזה שדומה לשחור, וסיקולא הוא דוקא בשאר צבעונים שאין דומין לשחור).

(ד) כ"כ המג"א (סי' ש"ז סק"ף ג') [לענין טל שאינו אסור אלא כשמקפיד אבל כשחמא מותר אף בשחור וחדש, וכ"פ הא"ר (סי' ק) וכן נראה מלשון רוב האחרונים (עי' לזון הפנה ותר"ס וחי"א ועוד), אבל המש"כ (בפי' ל' ד"ה פלה) מתמיר שאף כשחמא אסור בנגד שחור וחדש עיי"ש ראיות, ופנים כתבנו כדעת רוב האחרונים, ובקלות השלחן (סי' קמ"ז בפי' ש"ז סק"ף ג') האריך לנאר כדעיה זו ולמחרן כל הראיות של המש"כ, עיי"ש.

(ה) תניא (סי' ש"ז סק"ף ה') וכ"כ מסתייגת כל הפוסקים, ונפרט לפי"ז בבערה הקודמת דהאיסור בשחור הוא דוקא בידוע שמקפיד עליו, א"כ הא דהותר לנער בגד לבן הוא ג"כ בידוע שמקפיד, אבל המש"כ (בפי' ל' ד"ה ג') וערוך השלחן (ספ"ק ז') מתמירין במקפיד אף בנגד לבן (ועי' בקה"ס ה"ל מה שפ"ה על המש"כ בזה), ופנים כתבנו להקל בזה התניא, ונפרט שעלם איסור ניעור מאבק נזכר ברמ"א בלשון "טוב להחמיר".

(ו) זה מותר לכו"ע (אף המש"כ שהוצא בבערה הקודמת).

(ז) ודוקא עפר ואשן וכ"ה שנגמסין מוך נקבי הבגד, אבל אם הבגד נתלכלך מדברים גסים שאין נגמסים מוך נקבי הבגד [כגון נטות], אין צו איסור זה, ויחבאר א"ה בשבוע הצעל"ט.

(ח) ע"י "בגמ"א (סי' ש"ז סק"ף ג') שכתב שדבר שאינו רק חומרה צעלמא מותר לומר לגוי לעשותו עיי"ש, ומשמע אפילו בלי צורך, וא"כ ה' אפשר לומר דה' צניחין דין דין א"כ כח הרמ"א בלשון טוב להחמיר כ"ל, אבל כבר כתבנו בבערה א' שה"ר כתב שמדינא אסור כדעת הרבה ראשונים והוצא במש"כ (סי' ק) וא"כ כתב המש"כ וי"מ נראה דיש לשמן על דיעה ראשונה להקל ע"י גוי ונפרט דליכא לפעמים משום כבוד הבריות בזה ע"ל, ויש להסמך אף כיוונו להקל בזה גם בלא צורך או דילמא סמך להקל רק כשיש צורך בזה [דלמא ר' גופי' אסור אף כשיש צורך בזה שהוא איסור מורה], וע"כ כתבנו בפנים להחמיר כשליכא צורך.

(ט) עפי' ש"ז דחז"ל הקילו לעשות איסור דרצנן משום כבוד הבריות וה' איסור דלאורייתא ע"י שינוי שהוא ג"כ אסור רק מדרצנן (עי' מש"כ בתנ"א סי' ש"ז סק"ף ו') וע"כ נפטר היינו שם ס"ק כ"ז דה"ק, וכ"כ בזה שכתב הרמ"א רק וטוב להחמיר כ"ל, וגדולה מזו כתב המסאגרת השלחן (סי' פ' סק"ף ד') דבמקום כבוד הבריות יש להקל לנער אף בלא שינוי וצ"ח לרמ"א ותניא (והייט מדכחו שהוא חומרה א"כ מותר במקום כבוד הבריות, ובספר שערם מאיינים הכלל (סי' פ' סק"ף ז') תמה על מסאג"ה ולפ"ה ש"א), אמנם בפנים כתבנו שיעשה ע"י שינוי לחוש לדעת הא"ר שסבור שהוא איסור מורה.

הפצת הגיליון הזה נתנדב ע"י
הרבני הנגיד מוה"ר דוד מאיר פליישמאן הי"ו

